

Przedmiotowe zasady oceniania z biologii

Przedmiotowe zasady oceniania z biologii są zgodne z zapisami w Statucie Szkoły.

Sposoby sprawdzania wiedzy i umiejętności ucznia.

Sprawdziany, testy

1. Obejmują większą partię materiału lub dział.
2. Zapowiadane są co najmniej na tydzień przed terminem.
3. Poprzedzone są lekcją powtórzeniową.
4. Uczeń nieobecny na sprawdzianie musi napisać go w terminie uzgodnionym z nauczycielem.
5. Uczeń ma prawo do ponownego napisania sprawdzianu w celu ustalenia wyższej oceny, w terminie uzgodnionym z nauczycielem.

Kartkówki

1. Obejmują wiedzę i umiejętności z maksymalnie trzech lekcji.
2. Trwają do 20 minut.
3. Mogą być niezapowiadane.
4. Uczeń nieobecny na kartkówce musi napisać ją w terminie uzgodnionym z nauczycielem.
5. Uczeń ma prawo do ponownego napisania kartkówki w celu ustalenia wyższej oceny, w terminie uzgodnionym z nauczycielem.

Odpowiedzi ustne

1. Sprawdzają wiedzę z trzech ostatnich lekcji.
2. Uczeń, który zgłosił nieprzygotowanie do lekcji jest zwolniony z odpowiedzi.

Prace dodatkowe

1. Udział w konkursach wewnątrzszkolnych i zewnętrznych.
2. Wytwory pracy (prace oceniane są wg każdorazowo ustalonych zasad, podanych przez nauczyciela przed rozpoczęciem pracy).
3. Obserwacje.

Zeszyt, nieprzygotowanie do lekcji

Uczeń ma obowiązek prowadzić zeszyt przedmiotowy. Jego brak zgłasza nauczycielowi przed rozpoczęciem lekcji.

Uczeń może raz w półroczu zgłosić „nieprzygotowanie do lekcji” bez podania przyczyny z wyjątkiem wcześniej zapowiedzianych sprawdzianów, kartkówek, lekcji powtórzeniowych. Nieprzygotowanie uczeń zgłasza przed przystąpieniem nauczyciela do odpytywania.

Zgłoszenie nieprzygotowania zwalnia ucznia z odpowiedzi ustnej ale nie zwalnia z udziału w lekcji bieżącej.

Tryb i warunki uzyskania wyższej niż przewidywana rocznej oceny z zajęć edukacyjnych są zgodne z zapisami w Statucie Szkoły.

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny

Klasa V

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- wymienia czynności życiowe organizmów;
- wskazuje obserwacje i doświadczenia jako źródła wiedzy biologicznej;
- obserwuje pod mikroskopem preparaty przygotowane przez nauczyciela;
- wskazuje komórkę jako podstawową jednostkę życia;
- podaje przykłady organizmów jedno- i wielokomórkowych;
- na podstawie obserwacji preparatów, ilustracji i schematów wnioskuje o komórkowej budowie organizmów;
- wymienia elementy budowy komórki roślinnej, zwierzęcej, bakteryjnej;
- wyjaśnia, czym jest odżywianie się;
- wyjaśnia, czym jest samożywność;
- podaje przykłady organizmów samożywnych;
- wyjaśnia, czym jest cudzożywność;
- podaje przykłady organizmów cudzożywnych;
- wymienia rodzaje cudzożywności;
- określa, czym jest oddychanie;
- wskazuje drożdże jako organizmy przeprowadzające fermentację;
- wymienia jednostki klasyfikacji biologicznej;
- wymienia nazwy królestw organizmów;
- wyjaśnia krótko, dlaczego wirusy nie są organizmami;
- wymienia miejsca występowania bakterii;
- wymienia środowiska życia grzybów (w tym grzybów porostowych);
- podaje przykłady grzybów;
- opisuje budowę grzybów na okazie naturalnym lub ilustracji;
- rozpoznaje porosty wśród innych organizmów;
- wymienia podstawowe funkcje korzenia;

- rozpoznaje systemy korzeniowe;
- wymienia nazwy elementów budowy zewnętrznej pędu;
- wymienia funkcje łodygi;
- rozpoznaje elementy budowy liścia;
- na ilustracji lub żywym okazie rozpoznaje organy roślinne;
- na podstawie ilustracji lub żywych okazów rozpoznaje mchy wśród innych roślin;
- na podstawie ilustracji lub żywych okazów rozpoznaje paprotniki wśród innych roślin;
- na podstawie ilustracji lub żywych okazów rozpoznaje rośliny nagonasienne wśród innych roślin;
- na podstawie ilustracji lub żywych okazów rozpoznaje rośliny okrytonasienne wśród innych roślin;
- przedstawia sposoby rozprzestrzeniania się nasion;
- wymienia znaczenie okrytonasiennych w przyrodzie;

Ocena dostateczna

Uczeń:

- opisuje wskazane cechy organizmów żywych;
- porównuje obserwację z doświadczeniem jako źródła wiedzy biologicznej;
- korzysta ze źródeł wiedzy wskazanych przez nauczyciela;
- przeprowadza doświadczenie metodą naukową;
- oblicza powiększenie mikroskopu optycznego;
- wyjaśnia, dlaczego komórkę nazywamy podstawową jednostką organizmu;
- wymienia organelle komórki zwierzęcej;
- podaje przykłady komórki bezjądrowej i jądrowej;
- wymienia funkcje elementów komórki roślinnej, zwierzęcej, bakteryjnej;
- wskazuje fotosyntezę jako sposób odżywiania się;
- wskazuje substancje biorące udział w fotosyntezie i wymienia produkty fotosyntezy;
- opisuje krótko różne sposoby odżywiania się zwierząt;
- wyjaśnia, w jaki sposób wskazany organizm cudzożywny pobiera pokarm;
- wyróżnia oddychanie tlenowe i fermentację;
- wskazuje organizmy uzyskujące energię z oddychania tlenowego i fermentacji;
- wyjaśnia, że produktem fermentacji drożdży jest dwutlenek węgla;
- wskazuje mitochondrium jako miejsce, w którym zachodzi utlenianie;
- wyjaśnia, czym się zajmuje systematyka;
- podaje definicję gatunku;

- wymienia nazwy królestw i podaje przykłady organizmów należących do danego królestwa;
- opisuje cechy budowy wirusów i bakterii;
- wymienia cechy, którymi wirusy różnią się od organizmów;
- przedstawia drogi rozprzestrzeniania się i zasady profilaktyki chorób wywoływanych przez wirusy (grypa, ospa, różyczka, świnka, odra, AIDS);
- przedstawia drogi rozprzestrzeniania się i zasady profilaktyki chorób wywoływanych przez bakterie gruźlica, borelioza, tężec, salmonelloza);
- wymienia cechy pozwalające zakwalifikować organizm do grzybów;
- omawia wskazaną czynność życiową grzybów (odżywianie, oddychanie);
- podaje przykłady znaczenia grzybów w przyrodzie i dla człowieka;
- omawia budowę zewnętrzną korzenia;
- wskazuje poszczególne strefy korzenia;
- wyjaśnia różnicę między pędem a łodygą;
- wskazuje części łodygi roślin zielnych;
- wymienia funkcje liści;
- na materiale zielnikowym lub ilustracji wykazuje związek budowy liścia z pełnionymi przez niego funkcjami;
- podaje nazwy elementów budowy mchów;
- podaje nazwy organów paproci;
- wyjaśnia funkcje kwiatów;
- przedstawia cechy budowy rośliny nagonasiennej na przykładzie sosny;
- rozpoznaje przedstawicieli rodzimych drzew nagonasiennych;
- rozróżnia formy morfologiczne roślin okrytonasiennych (rośliny zielne, krzewinki, krzewy, drzewa),
- dokonuje obserwacji rośliny okrytonasiennej, rozpoznaje jej organy i określa ich funkcje (korzeń, łodyga, liść, kwiat, owoc);
- rozpoznaje przedstawicieli rodzimych drzew liściastych;
- podaje nazwy elementów budowy kwiatu;
- wymienia przykłady znaczenia okrytonasiennych w przyrodzie i dla człowieka;

Ocena dobra

Uczeń:

- wykazuje cechy wspólne organizmów;
- opisuje czynności życiowe organizmów;
- na podstawie opisu przeprowadza doświadczenie metodą naukową;

- rozróżnia próbę kontrolną i próbę badawczą;
- wykorzystuje źródła wiedzy biologicznej;
- wykonuje proste preparaty mikroskopowe;
- dokonuje obserwacji mikroskopowych komórek;
- rozpoznaje podstawowe elementy budowy komórki i przedstawia ich funkcje;
- opisuje budowę komórki zwierzęcej na podstawie ilustracji;
- wyjaśnia, czym są komórki jądrowe i bezjądrowe oraz podaje ich przykłady;
- rysuje obraz obiektu obserwowanego pod mikroskopem;
- wymienia czynniki niezbędne do przeprowadzania fotosyntezy;
- wskazuje substraty i produkty fotosyntezy;
- przeprowadza doświadczenie wykazujące wpływ dwutlenku węgla na intensywność fotosyntezy;
- podaje przykłady organizmów należących do różnych grup organizmów cudzożywnych;
- wyjaśnia znaczenie oddychania komórkowego;
- wskazuje różnice w miejscu przebiegu utleniania i fermentacji w komórce;
- wymienia narządy wymiany gazowej zwierząt lądowych i wodnych;
- przeprowadza doświadczenie, że podczas fermentacji drożdże wydzielają dwutlenku węgla;
- przedstawia zasady systemu klasyfikacji biologicznej;
- na podstawie ilustracji przyporządkowuje organizm do królestwa;
- przedstawia czynności życiowe bakterii;
- wykazuje różnorodność budowy grzybów (jednokomórkowe, wielokomórkowe);
- wyjaśnia sposoby oddychania i odżywiania się grzybów;
- wykazuje, że porosty są zbudowane z grzybni i glonu;
- omawia funkcje poszczególnych elementów pędu;
- na podstawie ilustracji lub żywych okazów rozpoznaje elementy budowy mchów i wyjaśnia ich funkcje;
- dokonuje obserwacji przedstawicieli mchów i przedstawia cechy ich budowy zewnętrznej;
- wyjaśnia rolę poszczególnych organów paprotników;
- wyjaśnia znaczenie paprociowych w przyrodzie;
- dokonuje obserwacji przedstawicieli paprociowych i przedstawia cechy ich budowy zewnętrznej;
- przedstawia znaczenie roślin nagonasiennych w przyrodzie i dla człowieka;
- rozpoznaje liście pojedyncze i złożone;
- omawia funkcje poszczególnych elementów kwiatu w rozmnażaniu;

- rozróżnia kwiat od kwiatostanu;
- przedstawia sposoby rozprzestrzeniania się nasion;
- ocenia znaczenie roślin okrytonasiennych w przyrodzie i dla człowieka;

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- przedstawia hierarchiczną organizację budowy organizmów;
- wykazuje zalety metody naukowej;
- samodzielnie przeprowadza doświadczenie metodą naukową;
- posługuje się właściwymi źródłami wiedzy biologicznej do rozwiązywania wskazanych problemów;
- prowadzi obserwacje mikroskopowe, nastawia ostrość mikroskopu, rysuje obraz widziany pod mikroskopem optycznym;
- rozpoznaje na ilustracji elementy budowy komórki zwierzęcej i omawia ich funkcje;
- porównuje budowę komórki bakterii, roślin i zwierząt, wskazując cechy umożliwiające ich rozróżnienie;
- wyjaśnia, na czym polega fotosynteza;
- omawia wybrane sposoby cudzożywności;
- przedstawia oddychanie tlenowe i fermentację jako sposoby uwalniania energii potrzebnej do życia (substraty, produkty, warunki przebiegu procesów);
- przedstawia charakterystyczne cechy organizmów pozwalające przyporządkować je do odpowiedniego królestwa;
- wskazuje drogi wnikania wirusów do organizmu;
- wyjaśnia znaczenie bakterii w przyrodzie i dla człowieka;
- przedstawia znaczenie grzybów w przyrodzie i dla człowieka;
- wskazuje przystosowania korzenia do pobierania wody;
- omawia budowę zewnętrzną łodygi różnych form morfologicznych (roślin zielnych, krzewów, drzew);
- wykazuje związek budowy liścia z jego funkcjami;
- na podstawie obecności charakterystycznych cech identyfikuje nieznaną organizm jako przedstawiciela mchów;
- na podstawie obecności charakterystycznych cech identyfikuje nieznaną organizm jako przedstawiciela paprociowych;
- na podstawie obecności charakterystycznych cech identyfikuje nieznaną organizm jako przedstawiciela nagonasiennych;

- wykazuje przystosowania roślin nagonasiennych do środowiska;
- na podstawie obecności charakterystycznych cech identyfikuje nieznanego organizm jako przedstawiciela okrytonasiennych;
- wyjaśnia dlaczego kwiatostany ułatwiają zapylania;
- wyjaśnia wpływ różnych czynników na kiełkowanie nasion;
- ocenia znaczenie roślin okrytonasiennych;

Ocena celująca

Uczeń:

- prawnie posługuje się mikroskopem optycznym, samodzielnie wykonuje preparaty, rysuje dokładny obraz obiektu oglądanego pod mikroskopem;
- planuje i przeprowadza doświadczenie metodą naukową;
- tworzy z dowolnego materiału model komórki, zachowując cechy organelli;
- analizuje różnice między poszczególnymi typami komórek, wykazując ich związek z pełnionymi funkcjami;
- analizuje przystosowanie roślin do prowadzenia fotosyntezy;
- wyjaśnia wpływ różnych czynników na kiełkowanie nasion;
- planuje i przeprowadza doświadczenie wykazujące wpływ wybranych czynników na intensywność procesu fotosyntezy;
- planuje i przeprowadza doświadczenie wykazujące, że podczas fermentacji drożdże wydzielają dwutlenek węgla;
- wyszukuje informacji w materiałach edukacji zdrowotnej o zasadach profilaktyki chorób wirusowych i bakteryjnych;
- przeprowadza doświadczenie wykazujące zdolność mchów do chłonięcia wody;
- wykazuje podobieństwa i różnice przystosowania łodygi różnych form morfologicznych (roślin zielnych, krzewów, drzew) do pełnionych funkcji;
- wykazuje związek budowy kwiatu ze sposobem zapylania;
- planuje i przeprowadza doświadczenie wykazujące wpływ wybranego czynnika środowiska (temperatura, dostęp światła lub wody) na proces kiełkowania nasion.

Klasa VI

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- wymienia rodzaje tkanek (nabłonkowa, mięśniowa, łączna, nerwowa);
- wymienia składniki krwi;
- przedstawia środowisko życia płazińców;

- przedstawia tryb życia płazińców;
- rozpoznaje na ilustracji płazińce wśród innych zwierząt;
- przedstawia środowisko życia nicieni;
- rozpoznaje na ilustracji nicienie wśród innych zwierząt;
- rozpoznaje pierścienice wśród innych zwierząt;
- przedstawia środowisko życia pierścienic;
- rozpoznaje owady wśród innych zwierząt;
- rozpoznaje skorupiaki wśród innych zwierząt;
- rozpoznaje pajęczaki wśród innych zwierząt;
- wymienia skorupiaki, owady i pajęczaki jako zwierzęta należące do stawonogów;
- przedstawia środowisko życia skorupiaków;
- przedstawia środowisko życia owadów;
- przedstawia środowisko życia pajęczaków;
- dokonuje obserwacji przedstawicieli stawonogów (zdjęcia, filmy, schematy itd.);
- dokonuje obserwacji przedstawicieli mięczaków (zdjęcia, filmy, schematy itd.);
- przedstawia cechy wspólne stawonogów;
- przedstawia środowisko życia ślimaków;
- przedstawia środowisko życia małży;
- przedstawia środowisko życia głowonogów;
- przedstawia cechy wspólne mięczaków;
- wskazuje wodę jako środowisko życia ryb;
- rozpoznaje ryby wśród innych zwierząt kręgowych;
- dokonuje obserwacji przedstawicieli ryb (zdjęcia, filmy, schematy);
- określa kształty ciała ryb w zależności od różnych miejsc ich występowania;
- przedstawia cechy wspólne ryb;
- wskazuje środowisko życia płazów;
- rozpoznaje płazy wśród innych zwierząt;
- dokonuje obserwacji przedstawicieli płazów (zdjęcia, filmy, schematy);
- przedstawia cechy wspólne płazów;
- wymienia środowiska życia gadów;
- rozpoznaje gady wśród innych zwierząt;
- dokonuje obserwacji przedstawicieli gadów (zdjęcia, filmy, schematy);
- przedstawia cechy wspólne gadów;
- przedstawia różnorodność środowisk życia ptaków;

- rozpoznaje ptaki wśród innych zwierząt;
- dokonuje obserwacji przedstawicieli ptaków (zdjęcia, filmy, schematy);
- przedstawia cechy wspólne ptaków;
- dokonuje obserwacji przedstawicieli ptaków (zdjęcia, filmy, schematy);
- przedstawia różnorodność środowisk życia ssaków;
- rozpoznaje ssaki wśród innych zwierząt;
- dokonuje obserwacji przedstawicieli ssaków (zdjęcia, filmy, schematy, okazy naturalne w terenie);
- przedstawia cechy wspólne ssaków;

Ocena dostateczna

Uczeń:

- dokonuje obserwacji i rozpoznaje (pod mikroskopem, na schemacie, na zdjęciu lub na podstawie opisu) tkanki zwierzęce na przykładzie organizmu człowieka (nabłonkowa, mięśniowa, nerwowa, łączna);
- przeprowadza obserwację mikroskopową tkanek zwierzęcych i rysuje obrazy widziane pod mikroskopem;
- wymienia najważniejsze funkcje wskazanej tkanki;
- przedstawia drogi inwazji płazińców pasożytniczych;
- omawia sposoby profilaktyki chorób wywoływanych przez wybrane pasożyty (tasiemiec uzbrojony i nieuzbrojony);
- przedstawia drogi inwazji nicieni pasożytniczych (owsiki);
- omawia sposoby profilaktyki owsicy;
- przedstawia cechy morfologiczne pierścienic;
- przedstawia przystosowania pierścienic do trybu życia;
- przedstawia cechy morfologiczne skorupiaków;
- przedstawia cechy morfologiczne owadów;
- przedstawia cechy morfologiczne pajęczaków;
- przedstawia tryb życia skorupiaków;
- przedstawia tryb życia owadów;
- przedstawia tryb życia pajęczaków;
- przedstawia cechy morfologiczne ślimaków;
- przedstawia tryb życia ślimaków;
- przedstawia cechy morfologiczne małży;
- przedstawia tryb życia małży;

- przedstawia cechy morfologiczne głowonogów;
- przedstawia tryb życia głowonogów;
- wymienia przystosowania ryb do życia w wodzie;
- przyporządkowuje wskazany organizm do ryb na podstawie znajomości ich cech charakterystycznych;
- określa ryby jako zwierzęta zmiennocieplne;
- wymienia przystosowania płazów do życia w wodzie i na lądzie;
- określa płazy jako zwierzęta zmiennocieplne;
- wymienia przystosowania gadów do życia na lądzie;
- określa gady jako zwierzęta zmiennocieplne;
- wymienia przystosowania ptaków do lotu;
- określa ptaki jako zwierzęta stałocieplne;
- rozpoznaje rodzaje piór;
- wymienia elementy budowy jaja;
- określa ssaki jako zwierzęta stałocieplne;
- przedstawia cechy morfologiczne ssaków;
- wymienia wytwory skóry ssaków;

Ocena dobra

Uczeń:

- wskazuje cechy adaptacyjne tkanki nabłonkowej do pełnienia określonych funkcji;
- wskazuje cechy adaptacyjne tkanki mięśniowej do pełnienia określonych funkcji;
- wskazuje cechy adaptacyjne tkanki łącznej do pełnienia określonych funkcji;
- wskazuje cechy adaptacyjne tkanki nerwowej do pełnienia określonych funkcji;
- obserwuje przedstawicieli płazińców (zdjęcia, filmy, schematy);
- przedstawia cechy wspólne płazińców;
- obserwuje przedstawicieli nicieni (zdjęcia, filmy, schematy);
- przedstawia cechy wspólne nicieni;
- obserwuje przedstawicieli pierścienic (zdjęcia, filmy, schematy);
- przedstawia cechy wspólne pierścienic;
- przedstawia kryteria podziału stawonogów na skorupiaki, owady i pajęczaki;
- wskazuje cechy adaptacyjne umożliwiające skorupiakom opanowanie różnych środowisk;
- nazywa poszczególne części ciała raka stawowego;
- na wybranych przykładach przedstawia znaczenie owadów dla człowieka;
- wskazuje cechy adaptacyjne umożliwiające owadom opanowanie różnych środowisk;

- na podstawie cech budowy zewnętrznej pajęczaków przyporządkowuje konkretne okazy do odpowiednich gatunków przedstawionych w podręczniku;
- wskazuje cechy adaptacyjne umożliwiające pajęczakom opanowanie różnych środowisk;
- opisuje funkcje odnóży stawonogów;
- opisuje przystosowania ryb do życia w wodzie;
- nazywa płetwy ryb i wskazuje ich położenie;
- przedstawia sposób rozmnażania i rozwój ryb;
- wyjaśnia czym jest zapłodnienie zewnętrzne;
- przedstawia przykłady działań człowieka wpływających na różnorodność ryb;
- opisuje przystosowania płazów do życia w wodzie i na lądzie;
- przedstawia sposób rozmnażania i rozwój płazów;
- podaje czy jest kijanka;
- przedstawia przykłady działań człowieka wpływających na różnorodność płazów;
- opisuje przystosowania gadów do życia na lądzie;
- przedstawia sposób rozmnażania i rozwój gadów;
- przedstawia przykłady działań człowieka wpływających na różnorodność gadów;
- opisuje przystosowania ptaków do lotu;
- omawia budowę piór;
- wskazuje rolę piór w utrzymaniu stałości temperatury ciała;
- przedstawia sposób rozmnażania i rozwój ptaków;
- wymienia elementy budowy jaja;
- przedstawia przykłady działań człowieka wpływających na różnorodność ptaków;
- opisuje cechy wspólne ssaków;
- na ilustracji lub na żywym obiekcie wskazuje cechy charakterystyczne i wspólne dla ssaków;
- przedstawia sposób rozmnażania i rozwój ssaków;
- wymienia przykłady znaczenia ssaków w przyrodzie i dla człowieka;
- przedstawia przykłady działań człowieka wpływających na różnorodność ssaków;

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- charakteryzuje budowę poszczególnych tkanek;
- rozpoznaje na ilustracji rodzaje tkanek zwierzęcych;
- omawia budowę i sposób funkcjonowania tkanki mięśniowej;
- omawia właściwości i funkcje tkanki kostnej, chrzęstnej i tłuszczowej;

- charakteryzuje rolę poszczególnych składników morfotycznych krwi;
- wykazuje związek budowy morfologicznej tasiemców z pasożytniczym trybem życia
- na podstawie cech morfologicznych identyfikuje nieznaną organizm jako przedstawiciela płazińców;
- omawia sposoby zapobiegania zarażeniu się tasiemcem;
- charakteryzuje objawy chorób wywołanych przez nicienie;
- na podstawie cech morfologicznych identyfikuje nieznaną organizm jako przedstawiciela nicieni;
- omawia zasady profilaktyki owsicy;
- opisuje cechy morfologiczne pierścienic;
- wskazuje przystosowania pijawki do pasożytniczego trybu życia;
- przedstawia znaczenie pierścienic w przyrodzie i dla człowieka;
- na podstawie cech morfologicznych identyfikuje nieznaną organizm jako przedstawiciela pierścienic;
- omawia cechy umożliwiające rozpoznanie skorupiaków, owadów i pajęczaków;
- wymienia cechy adaptacyjne wskazanej grupy stawonogów;
- wyjaśnia, czym jest oko złożone;
- wykazuje związek między budową skorupiaków a środowiskiem ich życia;
- wykazuje związek istniejący między budową odnóży owadów a środowiskiem ich życia;
- przedstawia znaczenie stawonogów w przyrodzie i dla człowieka;
- opisuje odnóża pajęczaków;
- na podstawie cech morfologicznych identyfikuje nieznaną organizm jako przedstawiciela stawonogów;
- wykazuje różnice w budowie ślimaków, małży i głowonogów;
- na podstawie cech morfologicznych identyfikuje nieznaną organizm jako przedstawiciela mięczaków;
- przedstawia znaczenie mięczaków w przyrodzie i dla człowieka;
- wyjaśnia, na czym polega zmiennocieplność ryb;
- omawia sposób rozmnażania ryb,
- wyjaśni, czym jest tarło;
- przedstawia znaczenie ryb w przyrodzie i dla człowieka;
- przedstawia rozwój żaby i wykazuje jego związek z życiem w wodzie i na lądzie;
- na podstawie cech morfologicznych identyfikuje nieznaną organizm jako przedstawiciela ryb;

- na podstawie cech morfologicznych identyfikuje nieznaną organizm jako przedstawiciela płazów;
- przedstawia znaczenie płazów w przyrodzie i dla człowieka;
- wskazuje sposoby ochrony płazów;
- charakteryzuje rozmnażanie i rozwój gadów;
- na podstawie cech morfologicznych identyfikuje nieznaną organizm jako przedstawiciela gadów;
- analizuje przebieg wymiany gazowej u gadów;
- analizuje budowę piór ptaków w związku z pełnioną przez nie funkcją;
- wykazuje związek istniejący między wymianą gazową a umiejętnością latania ptaków;
- przedstawia znaczenie ptaków w przyrodzie i dla człowieka;
- wykazuje związek istniejący między wielkością i kształtem dziobów ptaków a rodzajem spożywanego przez nie pokarmu;
- na podstawie cech morfologicznych identyfikuje nieznaną organizm jako przedstawiciela ptaka;
- na podstawie cech morfologicznych identyfikuje nieznaną organizm jako przedstawiciela ssaków;
- przedstawia znaczenie ssaków w przyrodzie i dla człowieka;
- opisuje przystosowania ssaków do różnych środowisk życia;
- charakteryzuje opiekę nad potomstwem u ssaków;
- identyfikuje wytwory skóry ssaków;
- porównuje grupy kręgowców pod względem cech morfologicznych;
- porównuje grupy kręgowców pod względem rozmnażania i rozwoju;

Ocena celująca

Uczeń:

- na podstawie ilustracji analizuje budowę tkanek zwierzęcych;
- wykonuje z dowolnego materiału model wybranej tkanki zwierzęcej;
- wykazuje związek istniejący między budową tkanek zwierzęcych a pełnionymi przez nie funkcjami;
- analizuje możliwość zakażenia się chorobami wywołanymi przez płazińce i nicienie;
- ocenia znaczenie pierścienic w przyrodzie i dla człowieka;
- przedstawia różnorodność budowy ciała stawonogów oraz ich trybu życia, wykazując jednocześnie ich cechy wspólne;

- analizuje cechy adaptacyjne stawonogów, umożliwiające im opanowanie różnych środowisk;
- analizuje budowę narządów gębowych owadów i wykazuje jej związek z pobieranym pokarmem;
- analizuje elementy budowy zewnętrznej pajęczaków i wykazuje ich przystosowania do środowiska życia;
- porównuje trzy grupy mięczaków;
- wykazuje związek istniejący między budową ryb a miejscem ich bytowania;
- wykazuje związek cech morfologicznych, rozmnażania i rozwoju ryb z opanowaniem środowiska życia;
- wyjaśnia, w jaki sposób przebiega wymiana gazowa u płazów, wykazując związek z ich życiem w dwóch środowiskach;
- wykazuje związek cech morfologicznych, rozmnażania i rozwoju płazów z opanowaniem środowiska życia;
- wykazuje związek istniejący między trybem życia płazów a ich zmiennościannością;
- analizuje pokrycie ciała gadów w kontekście ochrony przed utratą wody;
- ocenia znaczenie gadów w przyrodzie i dla człowieka;
- wykazuje związek cech morfologicznych, rozmnażania i rozwoju gadów z opanowaniem środowiska życia;
- wykazuje związek istniejący między przebiegiem wymiany gazowej a przystosowaniem ptaków do lotu;
- na ilustracji lub podczas obserwacji w terenie rozpoznaje gatunki ptaków zamieszkujących najbliższą okolicę;
- wykazuje związek cech morfologicznych, rozmnażania i rozwoju ptaków z opanowaniem środowiska życia;
- wykazuje związek między stałocielnością ptaków a środowiskiem i trybem ich życia;
- analizuje związek zachodzący między wymianą gazową ssaków a zróżnicowanymi środowiskami ich występowania i ich życiową aktywnością;
- wykazuje związek cech morfologicznych, rozmnażania i rozwoju ssaków z opanowaniem środowiska życia;
- analizuje funkcje skóry w aspekcie różnorodności siedlisk zajmowanych przez ssaki;
- wykazuje przynależność człowieka do ssaków.

Klasa VII

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- wymienia elementy budowy skóry;
- przedstawia podstawowe funkcje skóry;
- wymienia wytwory naskórka;
- podaje przykłady chorób (grzybice skóry, czerniak);
- podaje zasady profilaktyki grzybic skóry i czerniaka;
- podaje nazwy wskazanych elementów budowy szkieletu;
- wymienia elementy budowy kości;
- wymienia elementy szkieletu osiowego;
- wymienia elementy budujące klatkę piersiową;
- podaje nazwy odcinków kręgosłupa;
- wymienia elementy budowy szkieletu kończyn oraz ich obręczy;
- wymienia mięśnie jako część aparatu ruchu;
- podaje zasady profilaktyki skrzywień kręgosłupa;
- wymienia podstawowe składniki odżywcze;
- wymienia produkty spożywcze zawierające białko;
- podaje przykłady pokarmów, które są źródłem węglowodanów;
- wymienia pokarmy zawierające tłuszcze;
- wymienia elementy układu pokarmowego;
- wymienia rodzaje zębów u człowieka;
- wymienia odcinki przewodu pokarmowego człowieka;
- określa zasady zdrowego żywienia i higieny żywności;
- wymienia przykłady chorób układu pokarmowego;
- wymienia zasady profilaktyki chorób układu pokarmowego;
- przedstawia przyczyny próchnicy;
- przedstawia zasady profilaktyki próchnicy zębów;
- wymienia narządy układu krwionośnego;
- wymienia główne składniki krwi;
- lokalizuje położenie serca we własnym ciele;
- wymienia elementy budowy serca;
- podaje zasady profilaktyki chorób układu krążenia;
- określa węzły chłonne jako narząd układu odpornościowego;
- wymienia odporność wrodzoną i nabytą;
- wymienia czynniki mogące wywołać alergię;

- wymienia odcinki układu oddechowego;
- rozpoznaje na ilustracji narządy układu oddechowego;
- wymienia narządy biorące udział w procesie wentylacji płuc;
- demonstruje na sobie mechanizm wdechu i wydechu;
- podaje przykłady chorób układu oddechowego (angina, gruźlica, rak płuc);
- podaje zasady profilaktyki chorób układu oddechowego;
- wymienia czynniki wpływające na prawidłowe funkcjonowanie układu oddechowego;
- wymienia przykłady substancji, które są wydalane przez organizm człowieka (mocznik, dwutlenek węgla);
- wymienia narządy biorące udział w wydalaniu;
- podaje przykłady chorób układu moczowego;
- podaje zasady profilaktyki chorób układu;
- wymienia gruczoły dokrewne;
- wymienia przykłady hormonów;
- wskazuje na ilustracji położenie najważniejszych gruczołów dokrewnych;
- wymienia funkcje układu nerwowego;
- wymienia elementy budowy ośrodkowego i obwodowego układu nerwowego;
- rozpoznaje na ilustracji ośrodkowy i obwodowy układ nerwowy;
- wskazuje na ilustracji najważniejsze elementy mózgowia;
- wymienia mózgowie i rdzeń kręgowy jako narządy ośrodkowego układu nerwowego;
- wymienia rodzaje nerwów obwodowych;
- wymienia rodzaje odruchów;
- wymienia czynniki wywołujące stres;
- podaje przykłady substancji psychoaktywnych;
- wymienia skutki zażywania niektórych substancji psychoaktywnych dla stanu zdrowia;
- wymienia narządy zmysłów;
- rozróżnia w narządzie wzroku aparat ochronny oka i gałkę oczną;
- wymienia elementy wchodzące w skład aparatu ochronnego oka;
- wymienia elementy budowy oka;
- wymienia elementy budowy ucha;
- wymienia podstawowe smaki;
- wymienia męskie narządy rozrodcze;
- wskazuje na schemacie męskie narządy rozrodcze;
- wymienia męskie cechy płciowe;

- wymienia żeńskie narządy rozrodcze;
- wskazuje na schemacie żeńskie narządy rozrodcze;
- wymienia żeńskie cechy płciowe;
- wymienia żeńskie hormony płciowe;
- wymienia kolejne fazy cyklu miesięczkowego;
- wymienia gamety;
- wymienia etapy rozwoju przedurodzeniowego człowieka (zygota, zarodek , płód);
- przedstawia cechy fizycznego dojrzewania człowieka;
- przedstawia zasady profilaktyki chorób przenoszonych drogą płciową;
- podaje, że nie należy bez wyraźnej potrzeby przyjmować leków ogólnodostępnych i suplementów;
- podaje, że antybiotyki i inne leki należy stosować zgodnie z zaleceniami lekarza;

Ocena dostateczna

Uczeń:

- przedstawia funkcje skóry;
- rozpoznaje elementy budowy skóry (na modelu, rysunku itd.);
- określa związek nadmiernej ekspozycji na promieniowanie UV ze zwiększonym ryzykiem występowania i rozwoju chorób nowotworowych skóry;
- rozpoznaje (na schemacie, rysunku i modelu, według opisu itd.) elementy szkieletu osiowego;
- rozpoznaje (na schemacie, rysunku i modelu, według opisu itd.) elementy szkieletu obręczy i kończyn;
- podaje funkcje elementów budowy kości;
- wymienia narządy chronione przez klatkę piersiową;
- wymienia rodzaje połączeń kości;
- opisuje budowę stawu;
- rozpoznaje rodzaje stawów;
- odróżnia staw zawiasowy od stawu kulistego;
- wymienia elementy budowy mięśnia szkieletowego;
- przedstawia źródła składników pokarmowych (białka, cukry tłuszcze, witaminy, sole mineralne, woda);
- rozpoznaje (na schemacie, rysunku, modelu, według opisu itd.) elementy budowy układu pokarmowego;
- opisuje rolę poszczególnych rodzajów zębów;

- wskazuje grupy pokarmów w piramidzie zdrowego żywienia i aktywności fizycznej;
- rozpoznaje (na schemacie, rysunku, modelu, według opisu itd.) elementy budowy układu krążenia;
- przedstawia funkcje elementów układu krążenia;
- przedstawia rolę głównych składników krwi;
- wymienia grupy krwi układu ABO i Rh oraz przedstawia społeczne znaczenie krwiodawstwa;
- wymienia cechy budowy wybranego naczynia krwionośnego;
- opisuje funkcje zastawek żylnych;
- rozpoznaje elementy budowy serca i naczynia krwionośnego na schemacie (ilustracji z podręcznika);
- wyjaśnia, czym jest puls;
- podaje prawidłową wartość pulsu i ciśnienia zdrowego człowieka;
- wskazuje lokalizację (na schemacie, rysunku, według opisu itd.) węzłów chłonnych;
- omawia rolę węzłów chłonnych;
- rozróżnia odporność wrodzoną i nabytą;
- przedstawia istotę działania szczepionek;
- określa alergię jako nadwrażliwość układu odpornościowego na określony czynnik;
- określa AIDS jako zaburzenie mechanizmów odporności;
- rozpoznaje (na schemacie, rysunku, modelu, według opisu itd.) elementy budowy układu oddechowego;
- przedstawia funkcje elementów układu oddechowego;
- przedstawia mechanizm wentylacji płuc;
- wskazuje różnice w ruchach klatki piersiowej i przepony podczas wdychu i wydechu;
- przedstawia rolę krwi w transporcie gazów oddechowych;
- przeprowadza doświadczenie wykrywające obecność CO₂ w wydychanym powietrzu;
- przedstawia istotę procesu wydalania;
- rozpoznaje (na schemacie, rysunku, modelu, według opisu itd.) elementy układu moczowego;
- wymienia drogi wydalania zbędnych produktów przemiany materii;
- wymienia CO₂ i mocznik jako zbędne produkty przemiany materii;
- wyjaśnia pojęcie gruczoł dokrewny;
- wyjaśnia, czym są hormony;
- wymienia gruczoły dokrewne i podaje nazwy hormonów wydzielanych przez nie;

- rozpoznaje (na rysunku, modelu, według opisu itd.) elementy ośrodkowego i obwodowego układu nerwowego;
- określa funkcje elementów ośrodkowego układu nerwowego;
- określa funkcje elementów obwodowego układu nerwowego;
- wymienia elementy budowy komórki nerwowej;
- wskazuje na ilustracji neuronu przebieg impulsu nerwowego;
- omawia na podstawie ilustracji drogę impulsu nerwowego w łuku odruchowym;
- odróżnia odruchy warunkowe i bezwarunkowe;
- dokonuje obserwacji odruchu kolanowego;
- wymienia sposoby radzenia sobie ze stresem;
- przedstawia negatywny wpływ na funkcjonowanie układu nerwowego niektórych substancji psychoaktywnych: alkoholu, nikotyny (w tym w e-papierosach) oraz nadużywania kofeiny;
- rozpoznaje elementy budowy oka (na rysunku, modelu, według opisu itd.);
- rozpoznaje elementy budowy ucha (na rysunku, modelu, według opisu itd.);
- wyróżnia ucho zewnętrzne, środkowe i wewnętrzne;
- przedstawia rolę zmysłów równowagi, smaku, węchu i dotyku;
- wskazuje rozmieszczenie receptorów właściwych tym zmysłom;
- wymienia bodźce odbierane przez receptory skóry;
- omawia rolę węchu w ocenie pokarmów;
- opisuje funkcje elementów aparatu ochronnego oka;
- wskazuje na ilustracji położenie narządu równowagi;
- rozpoznaje elementy budowy układu rozrodczego męskiego (na schemacie, według opisu itd.);
- rozpoznaje elementy budowy układu rozrodczego żeńskiego (na schemacie, według opisu itd.);
- określa rolę gamet w procesie zapłodnienia;
- określa rolę jąder;
- definiuje jajnik jako miejsce powstawania komórki jajowej;
- przedstawia współdziałanie poszczególnych układów narządów w utrzymaniu niektórych parametrów środowiska wewnętrznego;

Ocena dobra

Uczeń:

- określa związek budowy elementów skóry z funkcjami pełnionymi przez skórę;

- wyjaśnia zależność między ekspozycją skóry na silne nasłonecznienie a rozwojem czerniaka;
- uzasadnia konieczność konsultacji lekarskiej w przypadku pojawienia się zmian na skórze;
- przedstawia funkcje kości;
- wskazuje na związek budowy kości z ich funkcją w organizmie;
- rozpoznaje różne kształty kości;
- określa cechy budowy fizycznej kości;
- wymienia typy tkanki kostnej;
- wymienia kości budujące szkielet osiowy;
- charakteryzuje funkcje szkieletu osiowego;
- wyjaśnia związek budowy czaszki z pełnionymi przez nią funkcjami;
- wymienia kości tworzące obręcz: barkową i miedniczną;
- porównuje budowę kończyny górnej i dolnej;
- charakteryzuje połączenia kości;
- wyjaśnia związek budowy stawu z zakresem ruchu kończyny;
- rozpoznaje naturalne krzywizny kręgosłupa;
- określa znaczenie składników pokarmowych dla prawidłowego funkcjonowania organizmu;
- wyjaśnia rolę błonnika w funkcjonowaniu układu pokarmowego;
- uzasadnia konieczność systematycznego spożywania owoców i warzyw;
- lokalizuje odcinki przewodu pokarmowego i wskazuje odpowiednie miejsca na powierzchni swojego ciała;
- omawia budowę i funkcje gruczołów trawiennych;
- przedstawia funkcje poszczególnych elementów układu pokarmowego;
- przewiduje skutki złego odżywiania się;
- przedstawia konsekwencje zdrowotne niewłaściwego odżywiania (otyłość, anoreksja, bulimia, cukrzyca);
- omawia znaczenie krwi;
- porównuje budowę i funkcje żył, tętnic oraz naczyń włosowatych;
- określa rolę hemoglobiny;
- analizuje krążenie krwi w małym i dużym obiegu;
- omawia fazy cyklu pracy serca;
- przedstawia zasady prawidłowego pomiaru ciśnienia tętniczego i stosuje się do tych zasad podczas wykonywania pomiaru;

- analizuje wpływ aktywności fizycznej i prawidłowej diety na funkcjonowanie układu krążenia;
- uzasadnia konieczność okresowego wykonywania badań kontrolnych krwi, pomiaru tętna i ciśnienia tętniczego;
- określa funkcje węzłów chłonnych;
- podaje wskazania zastosowania szczepionek;
- wyróżnia drogi oddechowe i narządy wymiany gazowej;
- opisuje funkcje narządów układu oddechowego;
- rozróżnia czynne i bierne palenie tytoniu;
- wyjaśnia związek między wdychaniem powietrza przez nosa profilaktyką chorób układu oddechowego;
- opisuje budowę nerki;
- przedstawia funkcje elementów układu moczowego;
- omawia na podstawie ilustracji proces powstawania moczu;
- wskazuje na modelu lub ilustracji miejsce powstawania moczu pierwotnego;
- opisuje sposoby wydalania mocznika i CO₂;
- przedstawia znaczenie badania moczu w diagnostyce zakażeń układu moczowego, kamicy nerkowej i cukrzycy;
- wskazuje na konieczność okresowego wykonywania badań kontrolnych moczu;
- określa cechy hormonów;
- przyporządkowuje hormony do odpowiednich gruczołów, które je wytwarzają;
- charakteryzuje działanie insuliny i glukagonu;
- przedstawia rolę hormonów wydzielanych przez odpowiednie gruczoły;
- opisuje funkcje układu nerwowego;
- wykazuje związek budowy komórki nerwowej z jej funkcją;
- omawia działanie ośrodkowego i obwodowego układu nerwowego;
- opisuje budowę rdzenia kręgowego;
- objaśnia na ilustracji budowę mózgowia;
- podaje przykłady odruchów warunkowych i bezwarunkowych;
- opisuje łuk odruchowy;
- przedstawia znaczenie snu w prawidłowym funkcjonowaniu układu nerwowego;
- przedstawia zagrożenia związane z zażywaniem narkotyków, środków dopingujących i dopalaczy;
- przedstawia funkcje elementów budowy oka w powstawaniu obrazu;

- przedstawia przyczyny powstawania wad wzroku (krótkowzroczność, dalekowzroczność);
- przedstawia sposoby korygowania wad wzroku;
- przedstawi funkcje elementów budowy ucha;
- opisuje wpływ hałasu na zdrowie człowieka;
- podaje funkcje poszczególnych elementów męskiego układu rozrodczego;
- podaje funkcje poszczególnych elementów żeńskiego układu rozrodczego;
- opisuje fazy cyklu miesięczkowego kobiety;
- wyjaśnia wpływ alkoholu i nikotyny na rozwój zarodka i płodu;
- interpretuje ilustracje przebiegu cyklu miesięczkowego;
- analizuje informacje dołączone do leków oraz wyjaśnia, że nie należy bez wyraźnej potrzeby przyjmować leków ogólnodostępnych i suplementów;
- uzasadnia, że antybiotyki i inne leki należy stosować zgodnie z zaleceniami lekarza;

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- opisuje funkcje poszczególnych wytworów naskórka;
- ocenia wpływ promieni słonecznych na skórę;
- wyjaśnia związek budowy kości z ich funkcją w organizmie;
- wyjaśnia związek pomiędzy budową poszczególnych elementów kości a funkcją pełnioną przez te struktury;
- omawia rolę chrząstek w budowie klatki piersiowej;
- porównuje budowę poszczególnych odcinków kręgosłupa;
- rozpoznaje elementy budowy mózgowca i trzewioczaszki;
- wykazuje związek budowy szkieletu kończyn z funkcjami kończyn: górnej i dolnej;
- wykazuje związek budowy szkieletu obręczy kończyn z ich funkcjami;
- określa warunki prawidłowej pracy mięśni;
- wyjaśnia, na czym polega antagonistyczne działanie mięśni;
- przedstawia rolę i współdziałanie mięśni, ścięgien, kości i stawów w wykonywaniu ruchów;
- przewiduje skutki przyjmowania nieprawidłowej postawy ciała;
- analizuje wpływ aktywności fizycznej na prawidłową budowę i funkcjonowanie układu ruchu;
- ilustruje na przykładach źródła składników odżywczych i wyjaśnia ich znaczenie dla organizmu;
- wyjaśnia związek między spożywaniem produktów białkowych a prawidłowym wzrostem ciała;

- określa związek budowy poszczególnych elementów układu pokarmowego z pełnionymi przez nie funkcjami;
- określa znaczenie poszczególnych rodzajów zębów w mechanicznej obróbce pokarmu;
- wykazuje zależność między higieną odżywiania się a chorobami układu pokarmowego;
- wyjaśnia, dlaczego należy stosować zróżnicowaną i dostosowaną do potrzeb organizmu (wiek, stan zdrowia, tryb życia, aktywność fizyczna, pora roku) dietę;
- analizuje konsekwencje zdrowotne niewłaściwego odżywiania (otyłość, anoreksja, bulimia, cukrzyca);
- wyjaśnia mechanizm krzepnięcia krwi;
- rozpoznaje poszczególne naczynia krwionośne na ilustracji;
- wykazuje związek budowy naczyń krwionośnych z pełnionymi przez nie funkcjami;
- wykazuje rolę zastawek w funkcjonowaniu serca;
- uzasadnia konieczność stosowania obowiązkowych szczepień;
- uzasadnia, że alergia jest związana z nadwrażliwością układu odpornościowego;
- przedstawia znaczenie przeszczepów;
- przedstawia znaczenie zgody na transplantację narządów;
- określa związek budowy elementów układu oddechowego z pełnioną funkcją;
- odróżnia głośnię i nagłośnię;
- definiuje płuca jako miejsce zachodzenia wymiany gazowej;
- przedstawia zawartość gazów powietrza wdychanym i wydychanym;
- analizuje proces wymiany gazowej w płucach i tkankach;
- analizuje wpływ palenia tytoniu, zanieczyszczeń pyłowych powietrza na stan i funkcjonowanie układu oddechowego;
- wyszukuje w dowolnych źródłach informacje na temat przyczyn rozwoju raka płuc;
- rozpoznaje na modelu lub ilustracji warstwy budujące nerkę;
- omawia rolę układu wydalniczego w prawidłowym funkcjonowaniu całego organizmu;
- uzasadnia konieczność picia dużych ilości wody podczas leczenia chorób nerek;
- uzasadnia konieczność regularnego opróżniania pęcherza moczowego;
- omawia znaczenie swoistego działania hormonów;
- wyjaśnia, na czym polega antagonistyczne działanie insuliny i glukagonu;
- wyjaśnia sposób działania synapsy;
- charakteryzuje funkcje somatycznego i autonomicznego układu nerwowego;
- określa mózgowie jako jednostkę nadrzędną w stosunku do pozostałych części układu nerwowego;

- przedstawia rolę odruchów warunkowych w procesie uczenia się;
- na podstawie rysunku wyjaśnia mechanizm odruchu kolanowego;
- omawia wpływ snu na procesy uczenia się i zapamiętywania oraz na odporność organizmu;
- wykazuje zależność między przyjmowaniem używek a powstawaniem nałogu;
- omawia powstawanie obrazu na siatkówce;
- ilustruje za pomocą prostego rysunku drogę światła w oku i powstawanie obrazu na siatkówce oraz wyjaśnia rolę soczewki w tym procesie;
- planuje i przeprowadza doświadczenie sprawdzające gęstość rozmieszczenia receptorów w skórze różnych części ciała;
- analizuje, w jaki sposób nadmierny hałas może spowodować uszkodzenie słuchu;
- uzasadnia, że skóra jest narządem dotyku;
- uzasadnia, że główka plemnika jest właściwą gametą męską;
- wykazuje związek budowy komórki jajowej z pełnioną przez nią funkcją;
- przedstawia cechy fizycznego, psychicznego i społecznego dojrzewania człowieka;
- uzasadnia konieczność wykonywania badań kontrolnych jako sposobu wczesnego wykrywania raka piersi, raka szyjki macicy i raka prostaty;
- analizuje współdziałanie poszczególnych układów narządów w utrzymaniu niektórych parametrów środowiska wewnętrznego na określonym poziomie (temperatura, ilość wody w organizmie);

Ocena celująca

Uczeń:

- analizuje związek budowy poszczególnych kręgów kręgosłupa z pełnioną przez nie funkcją;
- wykazuje związek budowy odcinków kręgosłupa z pełnioną przez nie funkcją;
- na przykładzie własnego organizmu analizuje współdziałanie mięśni, ścięgien, kości i stawów w wykonywaniu ruchów;
- przedstawia informacje dotyczące roli błonnika w prawidłowym funkcjonowaniu przewodu pokarmowego;
- uzasadnia konieczność stosowania zróżnicowanej diety dostosowanej do potrzeb organizmu;
- uzasadnia konieczność dbania o zęby;
- uzasadnia konieczność badań przesiewowych w celu wykrywania wczesnych stadiów raka jelita grubego;
- analizuje związek przepływu krwi w naczyniach z wymianą gazową;
- porównuje wartości ciśnienia skurczowego i ciśnienia rozkurczowego krwi;
- ocenia znaczenie szczepień;

- ocenia wyrażanie zgody na transplantację narządów po śmierci;
- planuje i przeprowadza doświadczenie wykrywające obecność dwutlenku węgla i pary wodnej w wydychanym powietrzu;
- opisuje budowę warstw nerek;
- ocenia rolę regulacji nerwowo-hormonalnej w prawidłowym funkcjonowaniu całego organizmu;
- uzasadnia nadrzędną funkcję mózgowia w stosunku do pozostałych części układu nerwowego;
- dowodzi znaczenia odruchów warunkowych i bezwarunkowych w życiu człowieka;
- demonstruje na koleźce odruch kolanowy i wyjaśnia działanie tego odruchu;
- ilustruje za pomocą prostego rysunku drogę światła w oku oraz tłumaczy powstawanie i odbieranie wrażeń wzrokowych, używając odpowiedniej terminologii;
- analizuje przebieg bodźca słuchowego, uwzględniając przetwarzanie fal dźwiękowych na impulsy nerwowe;
- analizuje źródła hałasu w najbliższym otoczeniu i wskazuje na sposoby jego ograniczenia;
- analizuje podobieństwa i różnice w budowie męskich i żeńskich układów narządów: rozrodczego i wydalniczego;

Klasa VIII

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- wskazuje miejsca występowania DNA;
- wymienia elementy budujące DNA;
- przedstawia rolę DNA jako nośnika informacji genetycznej;
- wymienia nazwy podziałów komórkowych;
- podaje liczbę chromosomów w komórkach somatycznych i płciowych człowieka;
- definiuje pojęcia „gen”, „allel”;
- wyjaśnia symbole używane przy zapisywaniu krzyżówek genetycznych;
- wskazuje u ludzi przykładową cechę dominującą i recesywną;
- podaje liczbę chromosomów występujących w komórce diploidalnej człowieka;
- wymienia cztery główne grupy krwi występujące u ludzi;
- wymienia czynniki sprzyjające powstawaniu nowotworów;
- wymienia źródła wiedzy o przebiegu ewolucji;
- wskazuje przykłady narządów szczątkowych w organizmie człowieka;
- podaje przykłady doboru sztucznego;

- wymienia przykłady organizmów należących do rzędu naczelnych;
- wymienia cechy człowieka rozumnego;
- wymienia cechy populacji;
- wskazuje żywe i nieożywione elementy ekosystemu;
- wymienia rodzaje oddziaływań antagonistycznych;
- wymienia zasoby, o które konkurują organizmy;
- wymienia przykłady roślinożerców;
- wskazuje przykłady drapieżników i ich ofiar;
- omawia przystosowania organizmów do drapieżnictwa;
- wymienia oddziaływania nieantagonistyczne;
- wymienia przykładowe ekosystemy;
- rozróżnia producentów, konsumentów i destruentów;
- konstruuje proste łańcuchy pokarmowe;
- wymienia odnawialne i nieodnawialne zasoby przyrody;
- przedstawia poziomy różnorodności biologicznej;
- wymienia przykłady działalności człowieka przyczyniającej się do spadku różnorodności biologicznej;
- wymienia wybrane formy ochrony przyrody w Polsce;

Ocena dostateczna

Uczeń:

- przedstawia strukturę i rolę DNA;
- wymienia nazwy zasad azotowych;
- opisuje budowę chromosomu (chromatydy, centromer);
- definiuje pojęcia: „kariotyp”, „helisa”, „gen” i „nukleotyd”;
- wykazuje rolę jądra komórkowego
- definiuje pojęcia: „chromosomy homologiczne”, „komórki haploidalne” i „komórki diploidalne”;
- wskazuje miejsce zachodzenia mitozy i mejozy w organizmie człowieka;
- zapisuje genotypy homozygoty dominującej i recesywnej oraz heterozygoty;
- wykonuje krzyżówki genetyczne przedstawiające dziedziczenie jednego genu;
- wymienia cechy dominujące i recesywne u człowieka;
- wyjaśnia pojęcia „fenotyp”, „genotyp”, „homozygota”, „heterozygota” „dominacja”, „recesywność”;
- rozpoznaje kariotyp człowieka;

- określa cechy chromosomów X i Y;
- podaje przykłady chorób genetycznych człowieka warunkowanych mutacjami (mukowiscydoza, zespół Downa);
- wyjaśnia istotę procesu ewolucji;
- wymienia przykłady różnych rodzajów skamieniałości;
- omawia etapy powstawania skamieniałości;
- wymienia przykłady reliktywów;
- wymienia przykłady endemitów;
- wyjaśnia na przykładach, na czym polega dobór naturalny i dobór sztuczny;
- wskazuje na mapie miejsce, gdzie rozpoczęła się ewolucja naczelnych;
- wymienia czynniki, które miały wpływ na ewolucję człowieka;
- opisuje cechy populacji;
- wymienia przykłady zwierząt żyjących w stadzie;
- określa przyczyny migracji;
- wyjaśnia, na czym polega konkurencja;
- wskazuje rodzaje konkurencji;
- na wybranych przykładach wyjaśnia, na czym polega drapieżnictwo;
- wyjaśnia, na czym polega pasożytnictwo;
- klasyfikuje pasożyty na zewnętrzne i wewnętrzne;
- rozróżnia pojęcia „komensalizm” i „mutualizm”;
- wskazuje elementy żywe i nieożywione wybranego ekosystemu;
- przedstawia strukturę troficzną ekosystemu;
- przyporządkowuje znane organizmy do poszczególnych ogniw łańcucha pokarmowego;
- analizuje przedstawione sieci i łańcuchy pokarmowe;
- wyjaśnia przyczyny istnienia łańcuchów pokarmowych;
- wskazuje różnice między producentami a konsumentami;
- przedstawia odnawialne i nieodnawialne zasoby przyrody;
- przedstawia zagrożenia dla środowiska przyrodniczego wynikające z działań człowieka, w tym antropogenicznej zmiany klimatu;
- przedstawia sposoby zwalczania zagrożeń środowiska przyrodniczego;
- wymienia przykłady odnawialnych i nieodnawialnych zasobów przyrody;
- wyjaśnia różnice pomiędzy dwoma poziomami różnorodności biologicznej;
- analizuje wpływ człowieka na różnorodność biologiczną;
- uzasadnia konieczność ochrony różnorodności biologicznej;

Ocena dobra

Uczeń:

- przedstawia budowę nukleotydu;
- wykazuje konieczność związania DNA przez białka i powstania chromatyny w jądrze komórkowym;
- wyjaśnia, z czego wynika komplementarność zasad azotowych;
- rozróżnia autosomy i chromosomy płci;
- rozróżnia komórki haploidalne i diploidalne;
- przedstawia znaczenie mitozy i mejozy;
- oblicza liczbę chromosomów w komórce haploidalnej, znając liczbę chromosomów w komórce diploidalnej danego organizmu;
- identyfikuje allele dominujące i recesywne;
- przedstawia dziedziczenie jednogenowe, posługując się podstawowymi pojęciami genetyki;
- przedstawia dziedziczenie płci u człowieka;
- przedstawia nowotwory jako skutek niekontrolowanych podziałów komórkowych oraz przedstawia czynniki sprzyjające ich rozwojowi;
- określa czym jest mutacja;
- wymienia możliwe przyczyny mutacji (spontaniczne i wywołane przez czynniki mutagenne);
- rozpoznaje żywe skamieniałości;
- omawia przykłady potwierdzające jedność budowy i funkcjonowania organizmów;
- wymienia przykłady struktur homologicznych i analogicznych;
- przedstawia różnice pomiędzy doborem naturalnym a doborem sztucznym;
- wymienia główne założenia syntetycznej teorii ewolucji;
- wskazuje podobieństwa i różnice między człowiekiem a małpami człekokształtnymi jako wynik procesów ewolucyjnych;
- podaje zalety życia w grupie;
- określa wpływ migracji na liczebność populacji;
- wyjaśnia wpływ cech populacji na jej liczebność;
- odczytuje dane z piramidy wiekowej;
- porównuje konkurencję wewnątrzgatunkową z konkurencją międzygatunkową;
- wyjaśnia, w jaki sposób rośliny i roślinożercy wzajemnie regulują swoją;
- analizuje oddziaływania antagonistyczne;
- analizuje oddziaływania nieantagonistyczne;

- charakteryzuje przystosowania organizmów do pasożytniczego trybu życia;
- analizuje zależności pokarmowe (łańcuchy pokarmowe i sieci troficzne);
- analizuje zakresy tolerancji organizmu na wybrane czynniki środowiska;
- analizuje wybrane powiązania pokarmowe we wskazanym ekosystemie;
- wyjaśnia, że energia przepływa przez ekosystem;
- wykazuje, że materia krąży w ekosystemie;
- charakteryzuje poziomy różnorodności biologicznej;
- wskazuje, w jaki sposób niszczenie siedlisk wpływa na stan gatunkowy ekosystemów;
- wyjaśnia różnice pomiędzy dwoma poziomami różnorodności biologicznej;
- prezentuje wybrane formy ochrony przyrody w Polsce (parki narodowe, rezerваты, ochrona gatunkowa, pomniki przyrody);
- uzasadnia konieczność stosowania form ochrony przyrody dla zachowania gatunków i ekosystemów;

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- wskazuje znaczenie struktury podwójnej helisy w procesie replikacji DNA;
- podaje znaczenie procesu replikacji DNA;
- wykazuje konieczność redukcji ilości materiału genetycznego w komórkach macierzystych gamet;
- wykazuje różnice między mitozą a mejozą;
- interpretuje krzyżówki genetyczne, używając określeń „homozygota”, „heterozygota”, „cecha dominująca” i „cecha recesywna”;
- na podstawie krzyżówki genetycznej przewiduje wystąpienie cech potomstwa;
- rozpoznaje grupy krwi na podstawie zapisu genotypów;
- ustala grupy krwi dzieci, znając grupy krwi ich rodziców;
- omawia zachowania zapobiegające powstawaniu mutacji;
- wskazuje istnienie związku między rozmieszczeniem a pokrewieństwem gatunków;
- uzasadnia, że walka o byt jest formą doboru naturalnego;
- wykazuje, że elementy ekosystemu są powiązane różnorodnymi zależnościami;
- wykazuje zależność między liczebnością populacji a jej zagęszczeniem;
- graficznie przedstawia różne typy rozmieszczenia osobników w populacji i podaje ich przykłady;
- wykazuje zależność między strukturą płciową a liczebnością populacji;
- charakteryzuje grupy wiekowe w piramidach;

- wskazuje przyczyny i skutki konkurencji międzygatunkowej i wewnątrzgatunkowej;
- wykazuje zależność między zasobami środowiska a intensywnością konkurencji;
- ocenia znaczenie drapieżników i roślinożerców w środowisku;
- wskazuje adaptacje drapieżników i roślinożerców do zdobywania pokarmu;
- określa rolę drapieżników w przyrodzie jako regulatorów liczebności ofiar;
- przedstawia rolę producentów, konsumentów i destruentów w obiegu materii;
- przedstawia rolę producentów, konsumentów i destruentów w przepływie energii przez ekosystem;
- przedstawia propozycje racjonalnego gospodarowania zasobami przyrody zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju;
- przedstawia sposoby zwalczania zagrożeń dla środowiska przyrodniczego;
- uzasadnia konieczność stosowania form ochrony przyrody w Polsce dla zachowania gatunków i ekosystemów;

Ocena celująca

Uczeń:

- uzasadnia konieczność zajścia procesu replikacji DNA przed podziałem komórki;
- wykonuje model DNA;
- wykazuje rolę replikacji w zachowaniu niezmięnionej informacji genetycznej;
- wyjaśnia znaczenie rekombinacji genetycznej podczas mejozy;
- zapisuje krzyżówki genetyczne przedstawiające dziedziczenie określonej cechy i przewiduje genotypy oraz fenotypy potomstwa;
- na podstawie znajomości cech dominujących i recesywnych projektuje krzyżówki genetyczne, poprawnie posługując się terminami „homozygota” i „heterozygota”;
- ocenia znaczenie poznania budowy ludzkiego DNA;
- wykazuje, że dziedziczenie czynnika Rh jest jednogenowe;
- uzasadnia, że mutacje są podstawowym czynnikiem zmienności organizmów;
- analizuje przyczyny mutacji i wskazuje ich skutki;
- wykazuje jedność budowy i funkcjonowania organizmów;
- ocenia rolę struktur homologicznych i analogicznych jako dowodów ewolucji;
- ilustruje przykładami działanie doboru naturalnego i doboru sztucznego;
- ocenia korzyści dla człowieka płynące z zastosowania doboru sztucznego;
- interpretuje wykres przedstawiający zakres tolerancji ekologicznej danego gatunku;
- przewiduje losy populacji na podstawie jej piramidy wiekowej;

- wykazuje zależności między liczebnością populacji drapieżników a liczebnością populacji ich ofiar;
- wyjaśnia przyczyny drapieżnictwa i wskazuje metody zdobywania pokarmu przez rośliny drapieżne;
- wykazuje korzyści dla roślin płynące z roślinożerności;
- wyjaśnia znaczenie pasożytnictwa w regulacji zagęszczenia populacji ofiar;
- ocenia znaczenie bakterii azotowych występujących w glebie;
- wyjaśnia, jakie praktyczne znaczenie ma wiedza o mikoryzie;
- przewiduje skutki, jakie dla ekosystemu miałyby wyginięcie określonego ogniwa we wskazanym łańcuchu pokarmowym;
- analizuje przyczyny zaburzeń w krążeniu materii w ekosystemach;
- uzasadnia spadek energii w ekosystemie na kolejnych poziomach troficznych;
- w różnych źródłach wyszukuje informacje na temat skutków spadku różnorodności biologicznej.